

Dansk Armeniermission

M A R T S 2 0 0 9

*Mindesmærket
i Jerevan for
det armenske
folkemord*

Otte år på børnehjemmet Fuglereden

Som ung arbejdede Inger Wisborg fra Aalborg på Fuglereden i Libanon. Jesper Malmgaard fra Ansgars Kirken i Aalborg har talt med Inger Wisborg.

Som lille gik jeg i søndagsskole, og dér samlede vi penge ind til fattige børn i Afrika. Det fik mig til i mit indre at love Gud, at jeg også en dag ville arbejde med fattige. Det var sådan et uskyldigt løfte, der aldrig helt slap mig. Men med en uddannelse som pædagog var der ikke store chancer for, at det skulle gå i opfyldelse.

Indtil en dag i 1958, da min veninde viste mig en annonce i KMA-bladet (Kvindelige Missions Arbejderes blad) "Bring Lys", hvor de søgte en børnehavelærerinde til børnehjemmet Fuglereden i Libanon...

På vej til Libanon

Jeg søgte stillingen og fik den. Det førte mig i første omgang 5-6 måneder til bibelinstituttet i Skotland, hvor jeg lærte engelsk og fulgte undervisningen blandt kommende teologer. I maj 1959 – efter udsendelsesfest fra Ansgars Kirken i Aalborg – rejste jeg som 30-årig til Libanon sammen med Magda Sørensen, en af de øvrige udsendte, som havde været hjemme. Turen gik med tog til Italien, hvorfra vi sejlede til Alexandria i Egypten. Her fik jeg de første indtryk af fattigdom, da jeg så børn gå og samle løg på havnen. Herfra sejlede vi med fragtskib til Beirut, hvorfra turen gik i bil ca. 36 km til Fuglereden i Djoubel.

Mødet med Fuglereden

Fuglereden var et stort sted med kæmpestore bygninger. Der var 210 børn i alt, opdelt i tre grupper: Drengene, piger og børnehavebørn.

Jeg var som børnehavelærerinde udsendt til

at stå for børnehaven med 60 børn. Børnehaven var et stort hus med tre rum. Ét rum, hvor børnene spiste, et andet, hvor de alle sammen sov, og et tredje, hvor de opholdt sig. Da jeg så det første gang, sad børnene bænket foran en tavle med det armenske alfabet. Der var stengulv, højt til loftet, borde og bænke – intet legetøj. Jeg tænkte ved mig selv, at jeg lige så godt kunne rejse hjem...

Jeg var slet ikke forberedt på de forhold, jeg skulle arbejde under. Børnene i børnehaven skulle gøres skoleklar, men det var svært under disse forhold. Med 60 børn i en stor flok var det svært at vise kærlighed og omsorg for det enkelte barn. Samtidig var børnehjemmet præget af en meget disciplinerende adfærd over for børnene.

Da jeg efter et års tid havde set tingene an, indså jeg, at der måtte gøres noget aktivt for at forbedre vilkårene. Det ville være nødvendigt at lave mindre grupper for at få mere kontakt med børnene, så de kunne mærke, at man kunne lide dem.

Ny pædagogisk linje

Ved hjælp af indsamlede penge fra armenske fonde i Amerika blev der råd til at bygge om et år senere. Ud over at ombygningen gav flere og mindre rum, blev der også indkøbt nye senge, borde og bænke. Der blev lavet en legeplads og indkøbt legetøj, så børnene kunne lave andet end ballade. Når jeg tænker tilbage på det, synes jeg, det er et under, at der kunne blive bygget så meget.

Inger Wisborg sammen med børn i sandkassen

Vi fik nu mulighed for at arbejde i mindre grupper og være mere for børnene. For eksempel fik vi mulighed for at adskille de store børn, som skulle gøres skoleklar, fra de mindste, som blot havde brug for at lege. Det var en stor omvæltning for de andre medarbejdere, som ofte syntes, at min "nye" pædagogiske linje var forkælelse af børnene. Om en ny sandkasse sagde de: "De bliver jo bare beskidte, og vi får mere vasketøj."

Maria Jacobsen

Der stod meget stor respekt om Maria Jacobsen og de øvrige medarbejdere, Magda Sørensen og Anna Jacobsen (Marias søster), på grund af det arbejde, de havde gjort for det armenske folk under og efter folkemordet. De havde egenhændigt hjulpet til med at få dækket børnenes basale behov som mad, tøj, et sted at bo, skolegang, læge m.m.

Jeg var på Fuglereden i ca. 2 år, inden Maria Jacobsen døde. I den tid havde hun ikke længere kræfter til at være blandt børnene i børnehaven, men hun tænkte meget på dem.

Efter Maria Jacobsens død blev Moster (Marias søster, Anna) og pastor Oluf Paaske leder af Fuglereden. Senere igen tog Lis og Leif Munksgaard over som ledere – de blev der i 4 år. Et stykke tid inden 2. verdenskrig brød ud, gav KMA børnehjemmet til den Gregorianske

kirke. I dag fungerer stedet som kostskole og understøttes stadig med mindre beløb fra Danmark, administreret og videreformidlet via Folkekirkens Nødhjælp.

Det blev til 8 år på Fuglereden

Jeg var på Fuglereden fra 1959 til 1967. Det var 8 gode, men hårde år – jeg følte mig meget slidt, da jeg rejste hjem. Jeg var begyndt at arbejde på mit mål om at tale med de armenske medhjælpere om f.eks. børneopdragelse. Jeg var ikke så god til det armenske sprog – mine tanker var altid optaget af børnenes trivsel, og mine sprogkundskaber var ikke store. Der var i det sidste halve år udsendt endnu en børnehavelærerinde, Grete Hjelm, så vi var to om arbejdet. Det ville give os mere tid til de armenske medhjælpere og til at lære sproget.

Desværre stoppede min tid i Fuglereden, da myndighederne tilskyndede os til at rejse hjem på grund af opræk til krig. Krigen brød dog først brød ud 4-5 år efter, at jeg rejste.

Hjemme igen

Da jeg kom hjem til Aalborg, fik jeg arbejde i en børnehave i Hasseris. Jeg havde bestemt, at jeg aldrig mere ville være leder, men efter ét år blev jeg det alligevel i en nystartet børnehave i Skalborg, hvor jeg var i 22 år., indtil jeg gik på pension.

Hun var selv et lys i mørket

*Missionær i det østlige Tyrkiet.
Øjenvidne til folkemordet på armenierne.
Sygeplejerske for sårede og døende soldater i Kharberd.
Mama for tusindvis af armenske børn.*

Anna-Kathrine Thunbo Pedersen skriver om Maria Jacobsen

Som regel forbinder vi foråret med noget positivt: Mere lys, nyt liv, en vis lethed. Sådan var det ikke i foråret 1915 i Kharberd i det østlige Tyrkiet, hvor den 33-årige danske kvinde Maria Jacobsen opholdt sig.

Missionær i Tyrkiet

Halvandet år tidligere havde hun forladt Københavns Hovedbanegård sammen med sin gode veninde Karen Marie Petersen. Begge skulle for anden gang udsendes som missionærer for Kvindelige Missionsarbejdere (KMA), og mange gode venner var mødt op på stationen for at tage afsked med de to kvinder.

De to kvinders opgaver bestod dels af mission i form af kristne møder og gudstjenester, dels af diakonalt arbejde. Maria Jacobsen var uddannet sygeplejerske og tilså de syge i armenske, kurdiske og tyrkiske hjem i området. Om aftenen talte hun ofte ved møder. Karen Marie Petersen bestyrede børnehjemmet 'Emmaus' i byen Mezre, få kilometer fra Kharberd. Det var en styrke, at de havde hinanden.

I sommeren 1914 blev der afholdt årsmøde i Kharberd for de internationale missionærer, der var udstationeret i det østlige Tyrkiet. Maria Jacobsen beskriver i sin dagbog mødet som en nybesindelse på, hvad deres opgave var: "at tiden er kommen, hvor vi først og fremmest må give al vor tid og kraft til arbejdet for muhammedanerne. Dørene er åbne. Vi må gå ind." Hvad missionærerne endnu ikke vidste, var, at 1. verdenskrig var brudt ud og snart skulle sætte en stopper for de gode intentioner.

Folkemordet

På bagsiden af den på alle måder brutale krig med utallige ofre blev de udsendte missionærer nu vidne til en grusom udryddelse af den armenske befolkningsgruppe i området. Først indkaldes tyrkiske, armenske og kurdiske mænd til soldatertjeneste. De kummerlige forhold, de tusinder af soldater måtte leve under, kostede mange livet. Der udbrød tyfus, og Maria Jacobsen måtte træde til og passe syge soldater nat og dag. Dernæst blev det tydeligt, at armenierne var udsat til at være syndebukke og ikke tålte af de osmanniske herskere.

Fire tunge år måtte gennemleves med den ene rædsel værre end den anden. Først blev så godt som alle armenske mænd beordret i krig. Mange nåede aldrig fronten, men omkom af sult og kulde på vejen. Dernæst blev de tilbageblevne udkommanderet til tvangsarbejde. Men de lange kolonner af tvangsarbejdere blev systematisk likvideret et kort stykke vej uden for byen. Senere blev kvinder og børn sendt af sted i eksil. Snart var Kharberd og de omkringliggende byer bogstaveligt talt tømt for armeniere. Maria Jacobsen bad om lov til at følge sine armenske venner på vej for at pleje de syge. Det blev afvist. Senere blev det klart, at de tusinder armeniere ikke var på vej i eksil, men i døden.

Så megen lidelse

Mens jeg sidder og lader øjnene løbe hen over de tætskrevne sider i Maria Jacobsens dagbog, nogle nedfældet sirligt og detaljerigt, andre

skrevet i al hast, bliver et spørgsmål stående tilbage: Hvordan kan et menneske være vidne til så megen lidelse og stadig fortsætte? Adskillige gange i de fire år mellem 1915 og 1919 står angsten for selv at miste livet at læse mellem de øvrige linjer i dagbogen: "Fredag, d. 2. april. Det er Langfredag. Jeg havde ikke meget tid til stilhed. Vi sendte 10 patienter ud, og 10 nye kom ind, flere døde. Stadig lyder det til mig: Måske er det din sidste dag. Men jeg takker min Herre og Mester for hver dag han giver mig lov at leve."

Et år senere blev Maria Jacobsen selv så syg af tyfus, at hendes venner, som netop da måtte følge en anden missionær til graven og i den anledning brækkede blomster af deres pottplanter, lod halvdelen stå, fordi de tænkte, at de inden længe også måtte bære hende til hendes sidste hvilested. Men hun kom sig – "det var ikke Herrens time".

Armenierne var hendes kald

Maria Jacobsens tilgang til lidelserne og frygten for at dø virker meget praktisk. Hvis der var brug for hjælp, så blev hun og hjælp. Armenierne var hendes kald helt tilbage fra hendes ungdom, og hun ønskede kun at forblive tro indtil enden. Sine mange oplevelser skrev hun ned i sin dagbog, som nærmest mirakuløst er bevaret for eftertiden. Da tyrkiske embedsmænd begyndte deres husundersøgelser for at lede efter dokumenter, der kunne belaste husets ejer og føre til fængsling, var Maria Jacobsen tæt på at gøre som mange andre omkring hende: brænde alt skriftligt materiale. Men takket være en tysk konsul, som indvilligede i at opbevare dagbogen for hende, er den bevaret.

Mamma for tusinder af børn

Blandt armeniere er Maria Jacobsen mest af alt æret som "Mamma" – mor for tusinder af armenske forældreløse børn. I krigens anden halvdel tog hun i Kharberd børn til sig, som var flygtet fra fangenskab, eller som havde overlevet dødsmarkerne. Senere i 1922 kom hun – igen i følgeskab med veninden Karen Marie

Petersen – til Libanon, hvor hun blandt andet bestyrede børnehjemmet Fuglereden. Gennem sit lange liv nåede hun at være mor for op mod 10.000 armenske børn. Ikke så underligt at hendes navn kan få gamle armenieres øjne til at stråle.

Lys i mørket

Maria Jacobsen døde d. 6. april 1960 i Fuglereden, hvor hun også blev gravlagt. Pastor Oluf E. Paaske, som havde overtaget ledelsen af børnehjemmet, beskriver for vennerne hjemme i Danmark den højtidelige begravelse og slutter: "Og i nat brænder der lys over Mammass grav med de mange dejlige blomster og kranser, et lys i den mørke nat, et symbol på, at hun selv var et lys i mørket, tændt af ham, som lysets kilde, og båret hjem til endnu dejligere stråleglans for Hans trone."

Kilder:

Maria Jacobsen: *Dagbog 1907-1919* Kharberd
Elise Bockelund: *Høsten er stor, KMA gennem 50 år*
Karekin Dickran: *Maria Jacobsen og folkemordet i Armenien*, www.fredsakademiet.dk

Maria Jacobsen Symposium

Fredag den 24. april 2009 kl. 16.30-19.00 på Pensionisthøjskolen, Fredericiagade 84, 1, København.

"Komiteen til Markering af Maria Jacobsen og Karen Jeppes Gerning" har de seneste år arbejdet med at renskrive Maria Jacobsens dagbog, som hun førte fra 1907-1919. Indtil nu har dagbogen kun foreligget i håndskriftsaftryk med armensk oversættelse. Manuskriptet er tæt på at være gennemarbejdet, og komiteen afholder derfor et symposium for at præsentere et prøvetryk af dagbogen. Bogen, som også kommer til at indeholde introduktion, flere belysende artikler og et noteapparat, forventes udgivet i 2009.

Symposiet afholdes på 94-årsdagen for det armenske folkemord.

Alle er velkomne.

En epoke nærmer sig sin afslutning

Forudsætningerne for arbejdet i Armenien er desværre ændret de seneste måneder. Derfor vender familien Pedersen hjem til Danmark til sommer. Af Holger Haldrup

Til sommer kommer familien Pedersen hjem fra Armenien – ikke bare på hjemmeophold i sommerferien, men for at blive her, begynde en ny tilværelse og finde nyt arbejde. Efter (til den tid) 5½ år ophører Anna-Kathrine og Pers ansættelse i Dansk Armeniermission den 30. juni 2009.

Ændrede forudsætninger

Den armenske økonomi er i bedring. Det er der naturligvis grund til at glæde sig over på armeniernes vegne. Det betyder imidlertid, at den støtte, DAM indtil nu har kunnet få fra Danida til skolepenge og udviklingsprojekter, bortfalder. Samtidig er Pers undervisningsforhold stadig uafklarede, og vi ser os derfor desværre ikke i stand til at forlænge kontrakten med Anna-Kathrine og Per Pedersen. Familien vender derfor hjem til Danmark til sommer.

Ingen refusion af skolepenge

I slutningen af 2008 blev vi orienteret om, at vi fra 2010 ikke længere kan få refunderet udgifterne til skolepenge fra Danida – en udgift på knap 300.000 kr.

Muligheden for at få refunderet udgiften falder væk som følge af, at Armeniens bruttonationalprodukt over de senere år er steget og nu er på et niveau, som gør, at udstationerede danskere ikke længere kan få refunderet udgifterne til deres børns skolegang på særlige skoler. Den styrkede økonomi indikerer, at landets eget skolevæsen er på et niveau, så der ikke er behov for at benytte internationale skoler.

Vi synes ikke, det er rimeligt, at vores udsendinge skal skifte skole til deres børn. Samtidig

har vi altid lagt vægt på at bruge de indsamlede midler til mission. Hvis DAM selv skulle bruge knap 300.000 kr. af de indsamlede midler til skolegang, ville det være ensbetydende med en helt uacceptabel svækkelse af missionsindsatsen.

Begrænset støtte til projekter

Det øgede bruttonationalprodukt medfører endvidere, at mulighederne for at få økonomisk støtte fra Danida til udviklingsprojekter i fremtiden bliver begrænset. Dermed er præmisserne for et af de øvrige punkter i såvel partnerskabsaftalen som Anna-Kathrines stillingsbeskrivelse pludselig ændrede.

Det igangværende projekt i Biurakan er ikke berørt af de nye forhold, for de penge er bevilget. Men det vil være vanskeligt at gennemføre øvrige og større projekter uden mulighed for økonomisk støtte fra Danida – via Dansk Missionsråds Udviklingsafdeling.

Usikkerhed om undervisning

Når det gælder Pers undervisning, er fremtiden fortsat uvis. Vi har ikke fået svar på vores henvendelse til katolikos'en og ved derfor ikke, om eller hvornår Per kan tiltræde sin gamle stilling som underviser på præsteseminarieret i henholdsvis Etchmiadzin og Sevan. Undervisningen har været stillet i bero siden september 2008, som vi skrev i bladet i december.

De næste måneder

De kommende måneder indtil hjemrejsen vil Anna-Kathrine bruge på at videreføre projektet i Biurakan og planlægge, hvordan projektet

kan gennemføres fra sommeren 2009. Desuden er Anna-Kathrine fortsat med i søndagsskolen i Nubarashen. Også her skal der lægges en plan for, hvordan arbejdet skal videreføres.

Per vil bruge tiden på Alfa-kurser og ungdomsarbejde. Begge aktiviteter er i gang og har været til megen glæde og inspiration de seneste måneder. Moving Gospel ligger stille på grund af vinteren, men så snart vejret tillader det, kører bussen igen, og Per tager med på alle de ture, han kan nå.

DAM i fremtiden

DAM's arbejde i Armenien stopper ikke med dette. Frugterne af først Mona og Michael Wesths og nu Anna-Kathrine og Per Pedersens indsats er så overbevisende og perspektivrige, at vi bestemt ikke er indstillet på at stille aktiviteterne i bero.

Projektet i Biurakan skal gennemføres. Søndagsskolen i Nubarashen skal videreføres. Moving Gospel skal fortsat køre med vores støtte.

Som det ser ud nu, bliver DAM's indsats i Armenien imidlertid uden danske udsendinge. De kommende måneder vil blive brugt til at udarbejde en strategi for den fremtidige indsats.

Bed for familien Pedersen – for deres sidste måneder i Armenien, for hjemrejsen og for deres fremtid.

Kassererens spalte

Det er et spændende og berigende arbejde at være kasserer i Dansk Armeniermission. Spændende at se, om vennerne vil betænke missionen med tilstrækkelige midler. Berigende fordi det hidtil har vist sig, at når året rinder ud, har vi fået de midler, vi har brug for. Tak for stor trofasthed!

Gaver i 2008

Gaveindtægterne i 2008 blev på 426.000 kr. – et beløb svarende til gaveindtægterne året før. Desuden modtog vi i årets løb godt 51.000 kr., som er indsamlet til projekter, og godt 60.000 kr., som er indsamlet ved kollekter og møder. Samlet set betyder det, at vi havde et mindre overskud i 2008 på ca. 15.000 kr.

CPR-nummer og SKAT

De fleste bidragsydere har oplyst deres CPR-nummer til os, og for dem har vi indberettet årets bidrag (på tilsammen 500 kr. eller derover) til SKAT. Hvis du endnu ikke har oplyst dit CPR-nummer, kan du kontakte kontoret – se telefonnummer og adresse i spalten til højre.

Peder Andreasen

Årsmøde i Odense
14. august 2009

Dansk Armeniermission

Kontor og økonomi
Karin Andreasen
Droshoved 5
7120 Vejle Ø
tlf.: 4444 0877
e-mail: armenien@privat.dk

Giro: 9 00 74 15

Bestyrelse

Holger Haldrup (formand)
Kirkebyen 5
6640 Lunderskov
tlf.: 7558 5002
e-mail: hoha@km.dk

Peder Ø. Andreasen
Mikkel Bandak
Ulrik Bandak
Ingrid Bjerre
Hanne Frøkjær-Jensen
Peter Legarth
Jørgen Sejergaard

Medarbejdere i Armenien

Anna-Kathrine og Per Pedersen
Grigor Zohrap 2
375031 Yerevan
Armenia
tlf.: +374 10 74 36 54
e-mail: pedersen@web.am

Den armenske evangeliske kirke i

Grækenland:
Armenian Evangelical Church
Odos Lamias 30
Palea Kokkinia, Piraeus
Greece
Præst: Vicken Cholakian

Bladet

Helle Sejergaard (red.)
Bygvænget 703
2980 Kokkedal
tlf.: 4914 3358
e-mail: sejergaard@mail.tele.dk

Tryk

Videbæk Bogtrykkeri a-s

Oplag

2300 eks.

Spas - armensk yoghurtsuppe med hvedekorn

En dejlig og mættende ret på en halvkold forårsdag.
Som tilbehør kan der serveres groft brød.

Til 4 personer

½ liter yoghurt
1 dl creme fraiche
1 æg
120 g hele hvedekerner
1 spsk. mel
1 liter vand
1 løg
2 spsk. olie
Frisk koriander, mynte og salt efter smag og behag

Tilberedning:

Yoghurt, creme fraiche, æg, hvedekerner og mel piskes sammen i en gryde. Koldt vand hældes over. Gryden sættes på middel varme. Der skal røres uafbrudt i gryden, indtil det begynder at koge. Koger herefter ved svag varme i 20 minutter, eller indtil hvedekernerne er bløde. Løget skæres i tern og svitses i olie på en pande, til det er gyldent. Indholdet fra panden hældes i suppen. Suppen smages til med salt, og de hakkede krydderier tilsættes.

Velbekomme!

Opskriften er hentet fra bogen *Armenske retter* fra forlaget Mellemsgaard og bringes her med tilladelse fra forfatteren.
Foto: Anna-Kathrine Thunbo Pedersen.

Dansk Armeniermission - i daglig tale Armeniermissionen eller DAM - er et folkekirkeligt missionselskab.

DAM blev stiftet i 1922 under navnet 'Industrimissionen i Armenien (Dansk Armeniermission i Grækenland)'.

I dag arbejder DAM hovedsageligt på at støtte den Armenske Apostoliske Kirke i Armenien i dens bestræbelser på at genopbygge det armenske folks kristne identitet efter 70 års kommunisme.

Desuden yder DAM økonomisk støtte til Den Armenske Evangeliske Kirke i Grækenland (Armenian Evangelical Church - Armenian Evangelical Association of Greece).

Endelig søger DAM at øve en diakonal og forkyndende indsats for det armenske folk, hvor i verden det måtte være påkrævet.

Læs mere om DAM, Armeniens historie, DAM's samarbejde med Den Armenske Apostoliske Kirke, DAM's projekter og meget mere på www.armenien.dk.